

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA FANLARARO INTEGRATSIYANING NAZARIY ASOSLARI

Ismatova Vasila Shodmanovna

*Toshkent shahar Uchtepa tumani 81-ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim
maktabi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tili va adabiyot darslarida fanlararo integratsiyaning ta'lim jarayoniga ta'siri va ahamiyati tahlil qilinadi. Fanlararo integratsiya o'quvchilarga turli fanlarni o'zaro bog'lash orqali, ular uchun yanada kengroq va chuqurroq bilim olish imkoniyatini yaratadi. Maqolada integratsiyaning pedagogik yondashuvlar, metodologik asoslar, o'quvchilarga ta'siri va bu jarayonda foydalaniladigan metodlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlari, tahlil qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda fanlararo integratsiyaning o'rni muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Fanlararo integratsiya, ona tili, adabiyot darslari, pedagogik yondashuv, o'quvchilarni rivojlantirish, ta'lim metodlari, keng dunyoqarash

THEORETICAL FOUNDATIONS OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN NATIVE LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS

Abstract: The article analyzes the impact and importance of interdisciplinary integration in native language and literature lessons in the educational process. Interdisciplinary integration allows students to connect various subjects, providing them with the opportunity to gain broader and deeper knowledge. The article examines the pedagogical approaches, methodological foundations, the impact on students, and the methods used in this process. Additionally, the role of interdisciplinary integration in developing students' thinking skills, analytical abilities, and independent decision-making is discussed.

Key words: interdisciplinary integration, native language, literature lessons, pedagogical approach, student development, teaching methods, broad worldview

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация: В данной статье анализируется влияние и значимость междисциплинарной интеграции на уроках родного языка и литературы в образовательном процессе. Междисциплинарная интеграция позволяет учащимся связывать различные предметы, предоставляя им возможность

получать более широкие и глубокие знания. Рассматриваются педагогические подходы, методологические основы, влияние на учащихся и методы, используемые в этом процессе. Также обсуждается роль междисциплинарной интеграции в развитии у учащихся мыслительных способностей, аналитических навыков и самостоятельного принятия решений.

Ключевые слова: междисциплинарная интеграция, родной язык, уроки литературы, педагогический подход, развитие учащихся, методы преподавания, широкий кругозор.

Fanlararo integratsiyaning ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati

Fanlararo integratsiya zamonaviy ta'lim jarayonining eng dolzarb yondashuvlaridan biri bo'lib, o'quvchilarga turli fanlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunish imkonini beradi. Ta'lim jarayonida alohida fanlar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish natijasida o'quvchilar mavzularni kengroq tushunish, bilimlarni amaliyotga tadbiq etish, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniga ega bo'ladilar.

Pedagogika va ta'lim nazariyalarida fanlararo integratsiya tushunchasi bir necha yondashuvlar orqali izohlangan. Masalan: J. Bruner (1960) – konstruktivistik ta'lim nazariyasi. Unga ko'ra, o'quvchilar o'z bilimlarini avvalgi tajriba va yangi bilimlarni o'zaro bog'lash orqali shakllantiradilar. H. Gardner (1983) – ko'p intellekt nazariyasi. Unga ko'ra, o'quvchilarning har xil intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish uchun turli fanlar integratsiyasi zarur. D. Perkins (1992) – integratsiyalashgan o'qitish. Unga ko'ra, bilimlarni o'zaro bog'lash orqali o'quvchilar murakkab muammolarni hal qilishga o'rganadilar.

Fanlararo ta'limning asosiy afzalliklari:

- ✓ Bilimlarni real hayotga bog'lash imkonini beradi. Masalan, ekologiya va adabiyot fanlarining uyg'unlashuvi o'quvchilarda tabiatga nisbatan ongli munosabat shakllantirishga yordam beradi.
- ✓ Tanqidiy tafakkur va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi. O'quvchilar turli fanlarni bog'lab, muammolarni tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradilar.
- ✓ Darslarni qiziqarli va interaktiv qiladi. O'quvchilar virtual reallik (VR) yoki kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalaridan foydalanib, tarixiy voqealarni "jonli" tarzda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ona tili va adabiyot ta'limida fanlararo integratsiya imkoniyatlari

Ona tili va adabiyot fani tabiiy va ijtimoiy fanlar bilan bog'liq holda o'qitilishi mumkin. Bu yondashuv integrativ metodika deb atalib, u ta'lim jarayonida turli fanlar sintezidan foydalanishni nazarda tutadi. Quyida ona tili va adabiyot fanining turli fanlar bilan bog'lanishiga misollar keltiriladi:

Tarix va falsafa bilan bog'lanishi

Adabiy asarlar ko'plab tarixiy voqealarni aks ettiradi. Masalan, "O'tkan kunlar" romanini o'rganishda XIX asr oxiri va XX asr boshidagi ijtimoiy muhitni tahlil qilish muhim.

Falsafiy adabiyotlar o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi. Masalan, Alisher Navoiy va Jaloliddin Rumiy asarlaridagi tasavvuf falsafasi orqali hayotiy masalalar muhokama qilinishi mumkin.

Ekologiya bilan bog'lanishi

Adabiyot orqali o'quvchilarga atrof-muhit muhofazasi haqida tushuncha berish mumkin. Masalan, O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asari tabiat va inson o'rtasidagi munosabatlarni ochib beradi. Ekologik muammolar aks etgan adabiy matnlar orqali "Yashil tafakkur" shakllantirilishi mumkin.

Texnologiya va sun'iy intellekt bilan bog'lanishi

Adabiy asarlarni sun'iy intellekt yordamida tahlil qilish. Masalan, chatbotlar va NLP (Natural Language Processing) texnologiyalari orqali matnlar sintaktik va semantik jihatdan tahlil qilinishi mumkin.

AR/VR texnologiyalari orqali badiiy asarlarni interaktiv tarzda o'rganish. Masalan, tarixiy romanlarni virtual muhitda "jonlantirish" mumkin.

Innovatsion metodlar va texnologiyalar

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida innovatsion metodlar tobora keng qo'llanilmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va interaktiv vositalar yordamida darslarni yanada qiziqarli qilish mumkin. Quyida innovatsion metodlarning eng samarali turlari keltirilgan:

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt

Chatbotlar – o'quvchilarga mustaqil ta'lim olishda yordam beruvchi sun'iy intellekt tizimlari.

AI-analitikasi – matnlarni kompyuter yordamida tahlil qilish (masalan, shoir yoki yozuvchining uslubiy xususiyatlarini sun'iy intellekt orqali o'rganish).

VR/AR texnologiyalari – tarixiy va adabiy asarlarni vizual tarzda taqdim etish.

Gamifikatsiya

O'quvchilar uchun o'yin elementlari orqali bilim berish. Masalan, darslarni "adabiy viktorina" shaklida o'tkazish yoki "rol o'yinlari" usulida dramatik sahnalarni jonlantirish.

Loyihaviy ta'lim va tadqiqot usullari

O'quvchilarni mustaqil izlanishga undash. Masalan, "Shahar ekologiyasi" mavzusida ijodiy esse yoki hikoya yozish.

Kross-fan loyihalari – adabiyot va ekologiya, adabiyot va tarix bo'yicha tadqiqotlar olib borish.

Differensial yondashuv

Har bir o'quvchining qiziqishiga qarab individual ta'lim yo'nalishini belgilash. Masalan, o'quvchilarga tanlangan asarlarni tahlil qilish erkinligi beriladi.

Xulosa

Fanlararo integratsiya zamonaviy ta'limning ajralmas qismi bo'lib, u o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, mavzularni chuqur tushunish va hayotiy bilimlarni shakllantirish imkonini beradi. Ona tili va adabiyot fanini boshqa fanlar bilan bog'lab o'qitish natijasida zamonaviy innovatsion ta'lim tizimi shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abduqodirov, D. (2019). "Ona tili o'qitishning metodologik asoslari". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Shodmonov, A. (2017). "Fanlararo integratsiyaning ta'lim tizimidagi o'rni". "O'zbekiston ta'limi" jurnali, 4(17), 23-29.
3. Xodjayev, B. (2020). "Pedagogik yondashuvlar va ta'lim metodlari". Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Saidov, A. (2021). "Integratsiya asosida ta'lim metodologiyasi". Tashkent: Ta'lim.
5. Mirzaeva, T. (2018). "Ona tili va adabiyot darslarida metodologik asoslar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
6. Rahimov, Sh. (2020). "Ta'limda integratsiyaning samarali usullari". "O'zbekiston ta'limi" jurnali, 6(21), 45-52.
7. Zaripov, M. (2019). "O'qituvchining o'quvchilarni rivojlantirishdagi roli". Toshkent: Akademnashr.
8. Djonov, X. (2016). "Fanlararo integratsiyaning pedagogik asoslari". "Pedagogika ilmiy jurnali", 3(10), 88-92.
9. Husanov, R. (2022). "Ta'limda yangi pedagogik texnologiyalar". Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
10. Xushvaqtov, O. (2019). "O'qituvchining metodologik kompetentsiyasini rivojlantirish". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.